

TEMATINIŲ OSKARO MILAŠIAUS EILĖRAŠČIO „DANSE DE SINGE“ LINIJŲ PERTEIKIMAS VERTIME

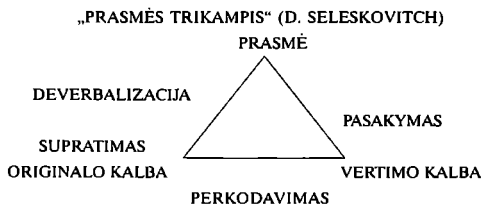
Liucija Čerņiuvienė

Prancūzų filologijos katedra, Filologijos fakultetas, Vilniaus universitetas
Universiteto g. 3, LT-01513, Vilnius, Lietuva
Tel. 3702 687232, el. paštas: liuce@hotmail.com

Šio straipsnio tema – „Tematinių Oskaro Milašiaus eilėraščių „Danse de singe“ linijų perteikimas vertime“ – pasirinkta todėl, kad, visų pirma, Oskaro Milašiaus poezija į lietuvių kalbą versta gausiausiai palyginus su kitais prancūzų poetų kūrinių vertimais. Antra vertus, šis autorius labai artimas Lietuvai, nes laikė save lietuviu ir daug nuveikė Lietuvos labui, nors nemokėjo nė lietuvių kalbos. Be to, turime du minėto eilėraščio vertimus, o tai gali sąlygoti objektyvesnę ir išsamesnę vertimų analizę. Skaitydami kūrinio originalą ir vertimus, pastebėjome akivaizdžių neatitikimų, be to, vertimai gana skirtingi. Tad straipsnio tikslas – prasmės perteikimo tikslumo kaip vertimo rezultato analizė, tiriant abu iš prancūzų į lietuvių kalbą išverstus eilėraščius. Norėdami iširti, ar verstas tekstas ištikimas originalo teksto prasmei, pasirinkome tam tikrus tyrimo būdus analizuoti du Oskaro Milašiaus eilėraščių „Danse de singe“ vertimus į lietuvių kalbą (vertė Antanas Vaičiulaitis ir Vaclovas Štugždinis), lygindami juos su Oskaro Milašiaus eilėraščių originalu. Šie du vertimai yra mūsų straipsnio tyrimų objektas. Taikome lyginamąjį ir aprašomąjį metodus.

Prieš pradėdami šių dviejų vertimų analizę visų pirma turime aptarti, kaip suprantame pačią prasmės sąvoką bei vadinamąją „ištikimybę“ jai, o taip pat kokie galimi prasmės tyrimo būdai, taikytini mūsų analizei.

Prasmę pakankamai sudėtinga apibrėžti. Be to, kalbame apie prasmės vaidmenį verčiant, o ne skaitant ar klausantis kokio nors teksto. Egzistuoja sumaištis tarp tokių sąvokų kaip reikšmė, aktualizuota reikšmė, informacija. Mus domina ne pačios šios sąvokos, kurios taip pat turi savo vietą vertimo procese, o prasmės kaip visumos koncepcija, susijusi su lingvistiniais ir ekstra-lingvistiniais elementais. Mūsų nuomone, prasmės kaip visumos koncepciją itin gerai atskleidė prancūzų mokslininkė D. Seleskovitch, pateikdama tokią prasmės trikampį, kurį sudaro šios sudėtinės dalys: originalo tekstas, supratimas, deverbalizacija, prasmė, pasakymas, vertimo kalba, perkodavimas.

Apatinė trikampio dalis – tai grynai teorinis lygmuo, kai iš vieno kodo pereiname į kitą kodą. Kalba suprantama kaip kodas, kaip ženklų sistema. Kad suvoktume originalo teksto prasmę, pasak D. Seleskovitch, reikalingi du etapai – tai supratimas ir deverbalizacija. Iš pradžių suprantame, kas mums sakoma, ar ką skaitome. Suprantame logiškai, gramatiškai taisyklingai išdėstytas mintis. Tačiau šis supratimas pagal D. Seleskovitch dar nėra visiškas prasmės suvokimas. Perskaičius ar išgirdus nebegalvojame apie konkrečius žodžius, kuriais buvo išsakyta mintis. Todėl šis etapas ir vadinamas deverbalizacija. Pasąmonėje formuojasi mūsų pačių mintis ar mintys, ką tai reiškia, ir jos jau gali būti suformuluotos mūsų pačių žodžiais mūsų galvoje. Mes iš tiesų suvokiame, suprantame, kas buvo norėta pasakyti. Ir tik tuomet galima galvoti apie pasakymą vertimo kalba, kad jis liktų ištikimas originalo teksto prasmei, kad originalo teksto prasmė būtų perteikta kuo tiksliau. Šis prasmės trikampis padės mums motyvuoti verstų eilėraščių analizę ir leis tikėtis, jog toji analizė bus moksliskai pagrįsta ir tiksli.

Mūsų pasirinkta poetinio teksto vertimo analizė gali būti pavadinta „dviguba“ analize. Netruksime paaikšinsime, ką vadiname šia „dviguba“ analize.

Pasak rusų mokslininko V. Komisarovo, yra trys galimi teksto prasmės tyrimo būdai: 1) nuo bendros prasmės tyrimo eiti prie sudėtinių jos dalių, nuo visumos – prie detalių, 2) nuodugnai išanalizavus atskiras prasmes – žodžio (prie jo dar sugrįšime), įvaizdžių, laikų vartojimo – pereiti prie bendros prasmės tyrimo, nuo detalių – prie visumos, 3) išanalizuoti giluminį kūrinio prasmės lygmenį (poetiniai, filosofiniai, grožinės prozos tekstai), jeigu kūrinio struktūroje, kalbinėje raiškoje užkoduoti ne iš karto pastebimi, ypatingi prasminiai klodai. Šie tyrimo būdai dar vadinami: 1) vertikalus teksto turinio tyrimas, 2) horizontalus teksto turinio tyrimas, 3) giluminis kūrinio struktūros tyrimas (Komisarov 1988, 6-8). Kalbame ne apie vertimą, o apie viena ar kita kalba parašytą ar pasakytą tekstą. Mūsų manymu, šiais prasmės tyrimo būdais galime pasinaudoti, analizuodami verstus tekstus: iš pradžių išagrinėti originalo kūrinių, o vėliau analizuoti, kaip ištirta originalo prasmė perteikta vertime. Tai yra, aprašyti prasminę originalo teksto struktūrą ir lyginti, kaip šios struktūros elementai išreikšti verstame tekste. Tai ir būtų „dviguba“ analizė. Galima daryti prielaidą, kad tokia dviguba analizė bus gana argumentuota, objektyvi ir išsami. Tad pirmiausia išanalizuosime O. Milašiaus eilėraščių „Danse de singe“, o paskui analizuosime jo vertimus į lietuvių kalbą.

Prieš pradėdami analizę, būtina aptarti poetinio teksto specifiką. Poezijoje žodis yra itin svarbus, daug svarbesnis, nei kitokio tipo tekstuose. Eilėraštis yra ypatingai aktyvios kalbos rezultatas. Poezijos kūriami vaizdai išsiskiria kur kas didesniais apibendrinimais nei proza parašyti kūriniai, nors yra kur kas mažesnės apimties. Tad mintys, jausmai, vadinasi, ir kalba, poezijoje nepaprastai koncentruoti. Pasak V. Kubiliaus, „Eilėraštyje fiksuojama ne visa išgyvenimo eiga, o aukščiausi išgyvenimo taškai, pati išgyvenimo kvintesencija. Todėl lyrikos kūrinys pasižymi nepaprasta koncentracija, neprieinama kitoms literatūros rūšims“ (Kubilius 1982, 213). „Žodinis vaizdas yra tik poetinio vaizdo branduolys (...), kuriame įsikeroję prasminiai jo elementai“, teigia V. Sezemanas. Todėl pasak jo (Sezemanas 1970, 333-334, 354), prasmės centras persikelia į patį žodį, kuris įgyja nepaprastą svarbą. Žodis suvokiamas kaip apskritai žodžiais išreiškiamą poetinę žmogaus mintis, tačiau greta žodžio plačiąja prasme (kai vienaskaita aprėpia daugiskaitą) egzistuoja susiliejęs su visuma paskiras žodis kaip toks pats savaime. Tiriant vertimus, poezijoje paskiro žodžio svarba gali išryškėti itin akivaizdžiai, nes vienas ar keli žodžiai gali būti kūrinio struktūros pagrindas, ir jei

vertėjas neparinks tinkamo atitikmens, nukentės originalo prasmė: bus iškraipyta, taps neaiški, arba jos visai neliks.

O. Mилаšiaus eilėraščio „Danse de singe“ analizei pasirinkome tam tikrą dviejų V.Komisarovo siūlytų prasmės tyrimo būdų sintezę: tai yra analizuosime tekstą vertikaliu tyrimo būdu (eidami nuo visumos prie detalių) ir kalbėsime apie giluminius kūrinio prasmės klodus. Tik tokios „dvigubos“ analizės dėka, mūsų manymu, taps akivaizdi šio eilėraščio prasmės visuma.

Pateikiame skaitytojui eilėraščio tekstą, aiškumo dėlei taip pat pateikiame mūsų atliktą nepažodinį, tačiau ir nepoetinį eilėraščio vertimą, o paskui – abu analizuojamus vertimus (A. Vaičiulaičio ir V. Šiugždinio).

Danse de singe

Pagal garsus ironiškos, greito tempo muzikėlės

Aux sons d'une petite musique narquoise, sautillante,
Alsinančios, – tuo metu lyja, tuo metu lyja be paliovos,
Essouffée, – tandis qu'il pleut, tandis qu'il pleut de la pluie pourrie,
Šok, šok, mano siela, sena beždžione su ryla
Saute, saute, mon âme, vieux singe d'orgue de Barbarie,
Nusišėrusi, niūri senute, romantiškas ir švelnus gyvuly
Petit vicillard pelé, sournois, animal romantique et tendre.

Pretenzingai klaustuko forma išrietusi nuplikusių tarsi

Avec ta queue d'automne effeuillée, prétentieusement tordue
Belapis medis rudenį uodegą prieblandos tuštumoj
En point d'interrogation sur le vide du crépuscule,
Štuostykis ašaras, galantiška, melancholiška ir juokinga beždžione
Essuie tes pleurs, singe galant, mélancolique et ridicule,
Beždžione, niežuota nuo mirusios meilės
Singe galeux de l'amour mort,
nuo prarastų dienų išbyrėjusiais dantimis.
singe édenté des jours perdus.

Dar vieną melodiją! Dar vieną! Kuri dvokia tabaku,

Encore un air, encore un air! Celui qui sent les tabagies,
Raupsuotu priemiesčiu, rudens muge ir aitriais riebalais
Le faubourg lépreux, la foire d'automne et les fritures aigres
Kad prajuokintų prastai maitinamas merginas, – o nešvari, baisi, liesa,
Pour faire rire les filles mal nourries, – ô sale, affreux, maigre,
Apgailėtina epileptike beždžione, tikras neišsipildžusių troškimų gyvuly!
Piteux, épiléptique singe, animal pur des nostalgies!

Dar vieną melodiją! Deja, paskutinę! Tebūnie tai duslus

Encore un air, hélas! le dernier! – Et que ce soit cette sourde
Nepakartojamas valsas, requiem mirusiems vagims, vis grojanti muzika,

Valse de jamais, requiem des voleurs morts, musique en échos

Kuri sako: sudie, prisiminimai, meile ir kokoso riešutai.

Qui dit : adieu les souvenirs, l'amour et la noix de coco...

– *Tuo metu į seną ir sunkų purvą tyška smulkus lietus.*

– Tandis que la pluie pauvre fait glouglou dans la boue vieille et lourde.

Vertimas Nr. 1

Beždžionės šokis

Kai tau irzliai liurlens ir kai pridusus strykčios smulki muzikėlė,

Kai pliaups ir pliaups lietus drumzlus,

Tu šok, straksėki, mano siela, katarinkų tu sena beždžionė,

Nudriskęs, pasalūnas seni, gyvuly romantiškas, graudus.

Tuščiam rudens saulėleidžių danguj, nelyginant klaustuką,

Tu savo uodegą nušiusią išraičius prašmatniai,

Nubrauki ašaras, galantiška, liūdna, juokinga beždžionėle,

Nuo meilių mirusių niežuota ir bedantė nuo dienų, pražuvusių seniai.

Dainušką, dar dainušką, – tą, kuri tabako dūmais trenktų,

Raupsuotais priemiesčiais, rudens muge, spirgais,

Kuri jukdytų pusbades mergšes, – o nešvari, bjauri, sulysus,

Iš nuomario suskurdusi beždžione, grynas gyvuly su savo ilgesiais!

Dainušką, – gaila, pastarą! Lai būna užmaršties duslusis valsas,

Numirėliams vagišiams šermenų giesmė,

Lai būna muzika, kuri aidėtų tau: – sudie atsiminimams, meilei ir kvailyste... .

O čia vis pliaupia, gurguliuoja varganas lietus senam, sunkiam purve.

Vertė A. Vaičiulaitis

Vertimas Nr. 2

Beždžionės šokis

Aidėjant dūstančios, šokliosios muzikos vylingiems tonams,

– Kai tuo metu vis lyja, lyja dvokiantis lietus, –

Šok, mano siela, šok, rylos beždžione, šok ratu,

Nutriušęs gyvuliuk, gudri, romantiška, miela beždžione.

Tu savo uodegą nuplikusio rudens, įmantriai išriesta,

Lyg koks klaustukas tuščiam danguj, jau saulei nusileidus,

Nušluostyk ašaras, liūdna beždžione, nuo juokingo veido,

Nušašusi beždžione be dantų; prabėgo dienos, meilė prarasta.

Dar vieną ariją, dar vieną! Dvokiančią lindynių tabaku

Ir priemiesčiu bjauriu, rudens muge, rūgštokais kepiniais,

Kad tik priverstum juoktis alkanas mergšes, – o tu, liesa, bjauri ir purvina
Beždžione epileptike, nostalgiškas ir nusiminęs gyvuliuk!

Dar vieną ariją, deja! Jau paskutinę! – Ir lai būna tai tylus, gūdas
Nesibaigiantis valsas, requiem numirusių vagių, tie muzikos aidai,
Kartojantys: sudie, atsiminimai, meile, kokoso sultingi riešutai...
– Kai tuo metu į žemę purviną ir sunkią pliaupia drumzlinas lietus.

Vertė V. Šiugždinis

Galima teigti, kad eilėraštis „Beždžionės šokis“ neatsiejamas nuo poeto biografijos. Aptarkime erdvę, laiką ir veikėjus. Erdvė – raupsuoto priemiesčio lindynė, kurioje iš nevilties kūrinio veikėjas prašo vis groti ir groti kokią nors melodiją. Nešvarūs priemiesčiai ir lindynės dažnai sutinkami O. Milašiaus kūrinuose. Tai opozicija saugiams namams, priebėgai, kurios poetas ieškojo visą gyvenimą ir kurios taip ir nerado (pavyzdžiui, ši opozicija aiškiai atsispindi eilėraštyje „Nemiga“). Prie bjaurios tabaku dvokiančios lindynės dera ir paties veikėjo metafora: beždžionė – siela, apibūdinama ir bjauriais, ir gražiais epitetais. Jos išvaizda bjauri, tačiau dvasinis vidinis pasaulis išsaugojęs grožio: *galantiška, liūdna, romantiška*, taip pat nelaiminga, nes atėjo laikas pasakyti sudie prisiminimams, meilei ir jaunystės kvailiojimams, perteiktiems metafora *sudie kokoso riešutams*. Tapatinti pagrindinį eilėraščio veikėją su pačiu poetu būtų pernelyg drąsu. Tačiau galime teigti, kad sudėtingas poeto gyvenimas, jo išgyventos krizės vis dėlto šiek tiek atsispindi savotiškoje beždžionės – sielos tragedijoje. Be paliovos lyjantis lietus, sunkus, senas purvas tik sustiprina slogią ir niūrią kūrinio nuotaiką. Slogi ir niūri nuotaika, artėjanti pabaiga taip pat perteikiamos tematine muzikos linija. Eilėraščio veikėjas vis prašo pagroti dar, nes sunku sustoti ir ištarti galutinį sudie. Lindynėje grojama muzika, savaimė suprantama, prasta. Kaip ir siela – beždžionė, bjauri savo išvaizda, tačiau išsaugojusi dalelę vidinio grožio, muzika eilėraštyje iš paprastos lindynės melodijos virsta nepakartojamu, vieninteliu tokiu gyvenime girdėtu valsu, requiem (duoklė aplinkai – mirusiems vagims), muzika, kuri vis kartoja ir kartoja *sudie praeičiai*. Eilėraščio kalba knyginė, poetas nevartoja šnekamosios kalbos žodžių, tik teigiamo ar neigiamo emocinio atspalvio pasakymus. Vienintelė išimtis – paskutinė eilutė, kurioje O. Milašius pavartoja šnekamosios kalbos onomatopėją, kalbėdamas apie lietų: *la pluie fait glouglou*, lietus tyška, burbuliuoja purve. Taigi eilėraščio struktūroje galime išskirti šias tematines linijas: 1) beždžionės – sielos, 2) lietaus, 3) muzikos. Jos sukuria eilėraščio nuotaiką, jų dėka aiški poeto mintis. Tad dabar galime išanalizuoti tematinų linijų perteikimą dviejuose eilėrašio vertimuose.

Perskaičius abu eilėraščio vertimus, galime konstatuoti, kad teks nagrinėti pragmatinių reikšmių bei leksinių ekvivalentų aspektus. Juos aptarus, analizuosime iš karto visas tris minėtas linijas, dėl tam tikrų priežasčių, kurios paaiškės vėliau, daugiausia dėmesio skirdami tematinei muzikos linijai.

Eilėraščio „Beždžionės šokis“ vertimai skirtingi, ir tie skirtingai pastebimi iš pirmo žvilgsnio. Pirmajame vertime vertėjas vartoja lietuviško kolorito žodžių. Antrasis vertimas šiuo aspektu neutralus. Tam tikri žodžiai, itin svarbūs kūrinio prasmei, abiejų vertėjų išversti visiškai ar gana skirtingai.

Tad aptarsime pragmatines reikšmes bei leksinius ekvivalentus. Pragmatinė žodžio reikšmė yra tam tikra žodžio turinio dalis, suteikianti papildomą informaciją apie kalbos ženklą ir jį varto-

jančios visuomenės santykį. Tiriant šias reikšmes svarbu, ar žodis yra šnekamosios kalbos, ar knyginis, kokį emocinį atspalvį – teigiamą ar neigiamą – jis turi. Tai ne ženklas ir jį vartojančio atskiro individo santykis, tai ženklų ir juos vartojančio žmonių kolektyvo santykis (Armalytė, Pažūsis 1990, 101).

Leksinių atitikmenų problemos verčiant poeziją nėra tokios aktualios, kaip verčiant techninius tekstus: terminų ekvivalentai nėra poezijos vertimo problema. Tačiau, kaip jau minėjome, yra poezijos žodis, kuris turi būti tinkamai išverstas. Negalime pavadinti jo terminu, tačiau analizuodami galėsime konstatuoti, kad ir vienas netinkamai parinktas leksinis „ekvivalentas“ gali sugriauti visą eilėraščio struktūrą.

Taigi pirmoji tematinė beždžionės – sielos linija:

Beždžionės – sielos išvaizda

Vertimas nr. 1	Vertimas nr. 2
Šok, straksėki, mano siela	Šok, mano siela, šok
Nudriskęs senis, gyvulys	Nutriušęs gyvuliukas
Beždžionė nuo meilių mirusių niežuota, bedantė nuo dienų, pražuvusių seniai	Nušašusi beždžionė be dantų: prabėgo dienos, meilė prarasta
Iš nuomario suskurdusi	Epileptikė
Nešvari	Purvina
Bjauri	Bjauri
Sulysus	Liesa
Katarinkų tu sena beždžione	Rylos beždžione

Dvasinis beždžionės – sielos veidas

Gyvulys	Gyvuliukas
Pasalūnas	Gudrus
Romantiškas	Romantiškas
Galantiškas	–
Graudus	Mielas
Liūdnas	Liūdnas
Juokingas	Juokingo veido
Grynas gyvulys su savo ilgesiais	Nostalgiškas ir nusiminęs gyvuliukas

Vertėjų parinkti vardai ir epitetai *beždžionė*, *beždžionėlė*, *senis*, *senukas*, *gyvulys*, *gyvuliukas* atitinka autoriaus pavartotus. Beždžionė – siela yra dvilypė, tad nėra skirtumo, ar ji *nešvari*, ar *purvina*, ar *sulysus*, ar *liesa*, ar *nudriskus*, ar *nutriušus*, ar *niežuota*, ar *nušašusi*. Taip pat – *pasalūnė*, *gudri*; *romantiška*; *graudi*, *miela*; *liūdna*; *juokinga*, *juokingo veido*; *nostalgiška* ir *nusiminusi*. Vertimuose pavartoti žodžiai parinkti motyvuotai ir rimtesnių abejonių dėl atitikimo su originalu nekelia. Pirmajame vertime beždžionė vadinama *katarinkų beždžione*. Tai šnekamosios kalbos žodis, o originale vartojamas neutralus *orgues de Barbarie*. Antrajame vertime *rylos beždžionė* atitinka ori-

ginalo autoriaus pasirinkimą. Be to, pirmajame vertime beždžionė *straksi* (*straksėti* – *vikriai šokinėti*, anot Dabartinės lietuvių kalbos žodyno), vėliau *strykčios* ir muzika. Antrajame – *šoka*. Be abejo, antrasis vertimas ištikimas originalui, nes O. Milašius vartoja neutralų veiksmazodį *danser*. O *straksėti* prancūzų kalba – tai *gambiller*, *danser sur un rythme très vif* (Le Petit Robert 1993).

Deja, visų leksinių vertimo priemonių aptarti viename straipsnyje neįmanoma, todėl nekalbėsime apie lietuviškai nenatūraliai skambančius pasakymus *grynas gyvulus su savo ilgesiais* ir kt.

2) Tematinė lietaus linija abiejuose vertimuose perteikta neadekvačiai. Susiduriame su pragmatinių reikšmių ir leksinių atitikmenų problema. Pirmajame vertime lietus *pliaupia*: tai šnekamosios kalbos žodis (Dabartinės lietuvių kalbos žodynas), nors veiksmazodžiu *gurguliuoti* vertėjas stengiasi perteikti onomatopėją *faire glouglou*. *Drumzlinas* gali būti upės, ežero vanduo. Pasakymas *drumzlus lietus* kelia abejonių, koks gi tas lietus yra. Antrajame vertime išlaikomas neutralus pasakymas *lyja*, nors vieną kartą pavartotas ir veiksmazodis *pliaupia*. *Dvokiantis lietus* neabejotinai yra vertimo klaida. *La pluie pourrie* prancūziškai reiškia *lyti be paliovos*, tačiau būdvardis *pourri* gali reikšti ir *pūvantis, supuvęs*. Tai, kaip O. Milašius aprašė savo eilėraštyje lietu, adekvačiai neperteikta nė viename vertime:

Tematinė lietaus linija

Kai pliaups ir pliaups lietus drumzlus	Kai tuo metu vis lyja, lyja dvokiantis lietus
O čia vis pliaupia gurguliuoja vargas lietus senam sunkiam purve	Kai tuo metu į žemę purviną ir sunkią pliaupia drumzlinas lietus

3) Daugiausia keblumų kelia tematinės muzikos linijos perteikimas. Jau minėjome apie lietuviškai nenatūraliai skambančius pasakymus, tad nesigilinsime į pirmą A. Vaičiuliaičio vertimo eilutę *Kai tau irzliai liurlens ir kai pridusus strykčios smulki muzikėlė*. Antrasis vertimas atrodytų tarsi aiškesnis – *aidėja dūstančios, šokliosios muzikos vylingi tonai*. Eпитeto *vylingi* originale nėra. Beje, *vylingos* muzikos nė negali būti mūsų jau aprašytoje aplinkoje. Originale kartojamas pasakymas *encore un air* abiejuose vertimuose verčiamas visiškai skirtingai: *dainuška* ir *arija*. Tarkime, *dainuška* lindyneje dar galėtų skambėti, tačiau *arija* – tikrai ne. Ar gali *dainuška* ir *arija* virsti valsu, requiem, sudie kartojančia muzika? Tuo labiau, kad vėl susiduriame su vertimo klaidomis: *valse de jamais* reiškia nepakartojamą, gal vieną kartą gyvenime tokį išgirstą ar suoktą valsą. Pasakymas *užmaršties duslusis valsas* yra sunkiai suprantamas, miglotas, o *tylus, gūdus nesibaigiantis valsas* neperteikia originalo pasakymo reikšmės. Pirmajame vertime requiem virsta *šermenimis*, tai yra budėjimas, apeigos prieš mirusio, taigi visiškas originalo ir vertimo prasmų neatitikimas. Antrajame vertime *requiem* išsaugomas.

Tematinė muzikos linija

Kai tau irzliai liurlens ir kai pridusus strykčios smulki muzikėlė	Aidėjant dūstančios, šokliosios muzikos vylingiem tonams
Dainušką, dar dainušką!	Dar vieną ariją, dar vieną!

Tą, kuri tabako dūmais trenktų,
raupsuotais priemiesčiais,
rudens muge,
spirgais,
kuri jukdytų pusbadės mergšes

Dvokiančią lindynių tabaku,
ir priemiesčiu bjauriu,
rudens muge,
rūgštokais kepiniais,
kad tik priverstum juoktis
alkanas mergšes

Dainušką, – gaila, pastarą!
Jau paskutinę!

Dar vieną ariją, deja!

Lai būna užmaršties duslusis valsas,

Ir lai būna tai tylus, gūdus
nesibaigiantis valsas,
Requiem numirusių vagių

Numirėliams vagišiams
šermenų giesmė

Lai būna muzika, kuri aidėtų tau...
kartojantys...

Tie muzikos aidai,

Pažvelkime, kaip lindynėje grojama melodija palengva gali vesti mus prie valsų, requiem, sudie kartojančios muzikos:

Smulki muzikėlė →

Muzikos vylingi tonai →

Dainuška →

Arija →

Užmaršties duslusis valsas →

Gūdus nesibaigiantis valsas →

Numirėliams vagišiams

šermenų giesmė →

Muzika, kuri aidėtų tau...

Requiem numirusių vagių →

Muzikos aidai

GREITO TEMPO ALSINANTI MUZIKĖLĖ →

MELODIJA →

NEPAKARTOJAMAS VALSAS →

REQUIEM MIRUSIEMS VAGIMS →

VIS GROJANTI MUZIKA, KARTOJANTI...

Mūsų analizė parodė, kad pirmajame vertime daug šnekamosios kalbos, kurios originale nėra, o antrajame vertime vartojama knyginė kalba. Šiuo aspektu antrasis vertimas ištikimesnis originalo prasmei. Dėl netinkamo leksinių atitikmenų parinkimo bei pragmatinių reiškinių perteikimo problemų lietaus ir muzikos tematinės linijos nė viename vertime nesukuria tos aplinkos, kurią sukūrė O. Milašius savo eilėraštyje. Tad galime teigti, jog nė vienas iš dviejų vertimų neperteikia originalo prasmės, netgi iškraipo ją. Lietuviški eilėraščiai „Beždžionės šokis“ nėra tikri ištikimi prancūziško eilėraščio „Danse de singe“ vertimai.

LITERATŪRA

- Armalytė O., Pažūsis L.*, 1990. Vertimo teorijos pradmenys. Vilnius.
Комиссаров В. 1988. Текст и перевод. Москва.
Seleskovič D. 1991. La liberté en traduction. Paris.
Sezemanas V. 1970. Estetika. Vilnius.

TRANSMISSION DANS LA TRADUCTION DES LIGNES ESSENTIELLES DU SUJET DU POÈME DE O. MIŁOSZ « DANSE DE SINGE »

Liucija Černiuvienė

Résumé

Dans le présent article nous traitons le problème de la fidélité au sens dans la traduction poétique. Notre analyse est basée sur deux traductions du français en lituanien du poème de O. Miłosz « Danse de singe ». Les deux traductions révèlent plusieurs différences considérables, ce qui nous amène à réfléchir sur ce qui est en fait cette fidélité au sens. En nous appuyant sur les méthodes d'analyse du texte original proposées par le scientifique russe V. Komissarov, et après avoir analysé le texte de O. Miłosz nous sommes penché sur l'analyse de deux traductions en mettant l'accent sur la problématique de l'équivalence lexicale ainsi que sur la problématique des significations dites pragmatiques, et sur le registre de langue. Nous avons pu constater que le choix inadéquat des équivalents lexicaux et du registre de langue nuit gravement à la fidélité du sens de l'original voire le détruit presque complètement. Le traducteur n'a pas donc beaucoup de possibilités de réussir sa traduction sans avoir fait au préalable une analyse complète et détaillée du sens du texte original.

Vilniaus universitetas
Prancūzų filologijos katedra

[teikta 2006 m. kovo mėn.]